

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּבָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
דיני הטמנה חלק ד – הטמנה בכלים

מהמקרה של חימום המטרנה בכלי שני).
למעשה נראה שיש להקל בשאלה דידן.
אולם בבואנו לדון מצד דיני הטמנה אנו
מוצאים שיש כאן **הטמנה מלאה**, בדבר
המוסיף הבל, בשבת עצמה ונראה לכאורה
שלכן יש לאסור.

עסקנו בעבר במחלוקת השלחן ערוך
והרמ"א בנוגע ל'הטמנה במקצת'. לדעת
השלחן ערוך הטמנה במקצת שמיה הטמנה
ואסורה ולדעת הרמ"א הטמנה במקצת לאו
שמיה הטמנה ומותרת.³ הט"ז ובעקבותיו
בעל המשנה ברורה הציעו פתרון ל'יוצאים
ביד רמ"א': אם יניחו רק חלק מבקבוק
המטרנה בתוך המים החמים אזי תהיה כאן
'רק' הטמנה במקצת ולדעת הרמ"א חימום
באופן כזה יהיה מותר.⁴

אולם כיצד ינהגו בשאלה דידן בני עדות
המזרח⁵ הפוסקים כשלחן ערוך? וכן למדנו
שדעת החזון איש בזה היא כדעת השלחן
ערוך ולשיטתו אף הטמנה במקצת אסורה
ואינו יכול לקבל את הפתרון של בעל
המשנה ברורה. יש להקשות עוד שהרי
פתרון זה מועיל רק לשאלה הראשונה כיוון
שניתן לחמם את הבקבוק על ידי הטמנתו

בעבר עסקנו במסגרת השיעורים הללו
בלימוד יסודות הלכות בישול וכן למדנו את
יסודות הלכות הטמנה. הפעם נעסוק בשתי
שאלות מעשיות הנוגעות הן לדיני 'בישול'
והן לדיני 'הטמנה'.

שאלה א: הכינו בשבת בקבוק מטרנה
(באופנים המותרים מצד דיני בישול)
ובעקבות אילוצים שונים הבקבוק התקרר.
האם מותר לחמם את הבקבוק על ידי
שנכניס אותו לתוך כלי שני המלא מים
חמים?

מצד דיני בישול נראה לומר שכלי שני אינו
מבשל, כך נראה מפירוש הגמרא בשבת וכך
פסק השלחן ערוך.¹ מצד דיני הטמנה נראה
לכאורה שיש לאסור לטמון את הבקבוק
בתוך המים החמים כדין הטמנה.

שאלה ב: בהיותי בצבא נשארנו כמה
הסדרניקים בצוות שמירה² במקום בו לא
היה לנו אוכל חם בשבת. היו לנו קופסאות
שימורים עם בשר יבש (שלא שייך בו
בישול אחר בישול) והתלבטנו האם מותר
לחמם אותם על ידי שנניחם בתוך סיר של
מים רותחים שהורד מן האש?

מצד דיני בישול מדובר במאכל יבש
המבושל כל צרכו (ובזה השאלה קלה יותר
מהשאלה של חימום המטרנה) אולם מדובר
על הכנסת קופסאות השימורים לכלי ראשון
שהורד מן האש (ובזה המקרה חמור יותר

³ סימן רנג, סעיף א.

⁴ סימן רנח, סעיף קטן ב.

⁵ גם לפי דעת הרב בן ציון אבא שאול זצ"ל
שהזכרנו בעבר הכותב שלבני עדות המזרח
המקילים בהטמנה כפסק הרמ"א בערב שבת יש
על מה לסמוך, זה רק בהטמנה במקצת בערב
שבת, אולם במקרה דידן בו יש הטמנה בשבת
עצמה בדבר המוסיף הבל לא מצאנו היתר אף
לדעת האור לציון.

¹ סימן שיח, סעיף יג.

² ביניהם אריה שטראוס הי"ד.

עיקרון זה ניתן להקל בשתי השאלות ששאלנו היום- בשאלת חימום המטרנה ובשאלת חימום הבשר היבש שבקופסאות השימורים. פתרון זה יכול להועיל אף לבני ספרד הפוסקים כשלחן ערוך ואוסרים אף הטמנה במקצת ואכן כך פסק הרב עובדיה זצ"ל בעניין חימום בקבוק לתינוק¹⁰.

סוף דבר, הדרך הטובה ביותר לחימום הבקבוק (ליוצאים ביד רמ"א) היא לחממו באופן של הטמנה במקצת, אולם אף לנוהגים להקל כחזון איש ולטמון את כל הבקבוק יש על מה לסמוך.

באופן חלקי במים אולם פתרון זה אינו מועיל לשאלת חימום קופסת השימורים ששם השאלה הייתה באופן שהקופסא מוטמנת בצורה מלאה.

לחזון איש⁶ יש חידוש גדול בהלכות הטמנה ועל סמך חידוש זה התיר הרב גורן זצ"ל את שאלת חימום קופסאות השימורים לחיילים באופן הנזכר. הגמרא בשבת מספרת שרב יצחק בר אבדימי נכנס אחרי רבי לבית המרחץ ואמר "ובקשתי להניח לו פך של שמן באמבטי ואמר לי טול בכלי שני ותן"⁷, ופירש רש"י שם שיקח מן המים שבאמבטי בכלי שני כדי שיצטננו מעט, וכיוון שכלי שני אינו מבשל יוכל לשים את פך השמן בכלי השני. מכאן למדנו שמצד דיני בישול מותר לתת את השמן בכלי שני. אולם מה בנוגע לדיני הטמנה? מדייק החזון איש שכיוון שרבי אמר "טול בכלי שני ותן" משמע שהדבר מותר מכל הבחינות ואף מצד דיני הטמנה אין איסור בדבר. אולם ממשיך החזון איש וכותב שמהמשנה העוסקת ב"מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין"⁸ אנו רואים שמסקנת הסוגיא לאסור אף הטמנה בנוזלים⁹. החזון איש מיישב את שתי המקורות על ידי עקרון שהוא לנו לעיניים בשאלות רבות בהלכות הטמנה: אין הטמנה בתוך מים שבתוך הכלים כיוון שזו לא צורת הטמנה ובכהאי גוונא לא גזור חז"ל. לדעתו זו הסיבה שרבי התיר לתת את פך השמן בכלי שני חם, ובמקרה של הסילון של אנשי טבריא אין כאן הטמנה בכלי כיוון שהבריכה שבה עובר הסילון איננה כלי ולכן ממילא יש לאסור. לפי

⁶ חזון איש, אורח חיים, סימן לז, סעיף קטן לב.

⁷ מסכת שבת, דף מ, עמוד ב.

⁸ שם, דף לח, עמוד ב.

⁹ ולמסקנת הגמרא זו הסיבה שבעטיה 'תבריהו' אנשי טבריא לסילונייהו'.

¹⁰ חזון עובדיה, שבת א, הלכות שהייה והטמנה, סעיף ט, בהערה. ועיין שם שאחד מצירופיו להקל הוא שסתם חימום בקבוק הוא לצורך תינוק קטן וקיימא לן שכל צרכי קטן הוא כחולה שאין בו סכנה.

